

Aile Birliğini Önemseme Ölçeğinin (ABÖÖ) Geliştirilmesi ve Öğrencilerin Aile Birliğini Önemseme Düzeylerinin İncelenmesi

Halil İbrahim SAĞLAM
Sakarya Üniversitesi

Özet

Bu araştırma, Aile Birliğini Önemseme Ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin aile birliğini önemseme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amacıyla yapılmıştır. *Çalışma grubunu Sakarya ilindeki biri devlet, biri özel olmak üzere iki ilköğretim okulunda öğrenim gören 254'ü kadın, 274'ü erkek olmak üzere toplam 528 ilköğretim dördüncü ve beşinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.* Açıklayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 54.64'ünü açıklayan, dört alt faktörden oluşan 22 maddelik bir ölçme aracı elde edilmiştir. Bu alt faktörler “saygı”, “sevgi”, “iletişim” ve “sadakat”tir. *Ölçeğin güvenirlik katsayısının .90, Split Half iki yarı test güvenirliğinin .83, test-tekrar test güvenirlik katsayısının .85 olduğu ve %27'lik alt-üst grupların ortalamaları arasındaki tüm farkların anlamlı olduğu belirlenmiştir.* Araştırma sonucunda öğrencilerin aile birliğine önem verme düzeylerinin yüksek olduğu; cinsiyet bakımından aile birliğini önemseme düzeylerinin iletişim, sadakat ve ölçek toplamında kız öğrenciler lehine; annesi gelir getiren bir işte çalışıp çalışmaması bakımından saygı ve sadakat boyutlarında annesi gelir getiren bir işte çalışanlar lehine; anne ve babanın birlikte yaşayıp yaşamaması bakımından saygı, sevgi, iletişim, sadakat ve ölçek toplamında anne ve babası birlikte yaşayanlar lehine; devam ettikleri okul türü bakımından saygı, sevgi, iletişim ve ölçek toplamında özel okulda öğrenim gören öğrenciler lehine; sınıf düzeyi bakımında sevgi boyutunda 5. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Sosyal bilgiler, değer, aile, aile birliğine önem verme.

The Development of the Value on Family Unity Scale (VFUS) and Identification of the Extent of Value Placed by Students on Family Unity

Abstract

The present study was designed to develop the Value on Family Unity Scale (VFUS) and to consider certain variables in order to identify the extent of value placed by primary school students on family unity. The sample of the study was comprised of 528 fourth and fifth grade students- 254 of them being female and the remaining 274 being male- who studied at two primary schools, one private and one state-run, located in Serdivan, Sakarya, Turkey. The data for the study were collected through a 22-item instrument that contained four sub-scales, namely *respect*, *affection*, *communication* and *loyalty*. The reliability coefficient, split-half reliability coefficient and test-retest reliability coefficient for the scale were 0.90, 0.83 and 0.85 respectively. The findings suggested that all the discrepancies between the mean scores of the top 27% and bottom 27% were significant. The instrument had an could account for 54.64% of the total variance. The measurements through *the Value on Family Unity Scale* indicated that the participants placed a high value on family unity, that levels of value on family unity differed significantly in communication, loyalty and the overall scale in favor of the female participants, that the participants with a working mother had significantly higher scores in respect and loyalty, that the participants who had parents living together got significantly higher scores in all of the four sub-scales and the overall scale, that there was a significant difference between the participants attending a private school and those attending a state-run school in terms of respect, affection, communication and the overall scale with the difference being in favor of the former group, and that the fifth grade students scored significantly better than the fourth grade students in affection.

Keywords: *Social studies, value, family, value on family unity, the value on family unity scale.*

Giriş

İnsan, toplum içinde doğan, büyüyen ve yaşamak zorunda olan sosyal bir varlıktır. Yaşamını devam ettirebilmek için ihtiyaçlarının karşılanması gerekir (Öztürk, 1987). Bunun için de insanın aileye ihtiyacı vardır. Aile; anne, baba ve çocuklardan meydana gelen, toplumun en küçük yapı taşı, çekirdeğidir. Toplumun en küçük birimi olan aile, çocuğun etkileşimde bulunduğu, birçok şeyi gözlediği, taklit ederek öğrendiği, kişilik temellerinin atıldığı yerdir. Aile bireyleri arasındaki iletişim, etkileşim biçimi çocuğu etkilemekte, kişiliğini biçimlendirmektedir. Sevgi, saygı, yardımlaşma, dayanışma, hoşgörü, iletişim, sadakat gibi değerlerin çocuklara kazandırılmasında aile kurumunun önemli rolü bulunmaktadır. Çocuk, ailenin aynasıdır. Ailenin sahip olduğu

özellikler çocuklarına da yansımaktadır (Sağlam, 2009). Toplumun tipik bir modeli olan aile; hukuki, ekonomik, sosyal özellikleri yanında aynı zamanda bir eğitim kurumudur. Bir başka deyişle, ailenin çocuğa yönelik temel işlevlerinden biri de eğitimidir. Çocuk, ilk toplumsal etkileşim deneyimlerini ailede yaşar. Çocuk yaşama dair bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıklarını aile ortamında öğrenmeye başlar (Sarıtaş, 2005). Aileyi anlamamanın yolu, çocuğu anlamaktan geçer. Çocuğa bakarak aile hakkında tahminlerde bulunmak mümkün olabilir. Çünkü çocuk, ailenin aynasıdır. Aile birliğine önem vermeye ilişkin kanaatlerin ortaya konulmasında ailenin aynasına bakılabilir.

Aile, hayatın ilk yıllarında çocuğun bakımı ve eğitiminden sorumlu olan başlıca kurumdur (Oktay, 2000). Bu dönemde yaşananlar, çocuğun tüm hayatı boyunca davranışlarını ve düşünme biçimini etkiler (Başal, 2004). Çocuğun kişiliğinin şekillenmesinde büyük etkisi olan ailenin, psikolojik açıdan sağlıklı olması ve işlevlerini yerine getirebilmesi, çocuğun topluma uyum sağlaması açısından da önemlidir (Işık ve Güven, 2007). Bireyler değerleri gelişimlerinin erken dönemlerinde toplumsal bir kurum olan ailede kazanmaya başlamaktadır (Baloğlu ve Balgamış, 2005). Davranışlarının onaylanma durumuna göre doğruyu ve yanlış; iyiyi ve kötüyü ailede öğrenirler (Ersoy ve Şahin, 2012). Bireyin yaşamdan doyum sağlaması, işlevlerini etkin bir şekilde yerine getirmesi ve yaşadığı topluma uygun bir kişi olarak yetişmesi öncelikle aile ortamında sağlanır. Ailenin sağlamış olduğu yaşantılar ve sunduğu modeller, çocuğun olumlu sosyal davranış ve değerler geliştirmesinde önemli rol oynamaktadır (Aral, Gürsoy ve Köksal, 2001). Nasıl ki rakamlar buldukları basamağa göre değer kazanırsa; insanlar da buldukları yere, aileye göre değer kazanır, aileye değer kazandırır. Bir değer olarak *aile birliğine önem verme* ailede kazanılır, ailede kazandırılır. Kurum olarak aile önemli olduğu için yaşaması, yaşatılması, ayakta tutulması gerekir. Aile, toplumun temelidir. Toplumun örgütlenmiş hali ise devlettir. Toplumun temelini oluşturan aile, aynı zamanda devletin de temelini oluşturmaktadır. Aile birliğine önem verme; bireye, topluma, toplumun örgütlenmiş hali olan devlete değer verme anlamına gelir.

İnsanlar hayatlarında nelere, ne düzeyde önem verdikleri onların yaşamlarında ne ölçüde yer ettiğinin de bir göstergesi olarak kabul edilebilir. İnsanlar yaşadıkları çevrede kişi ve nesnelere kendileri için ifade ettiği anlam çerçevesinde önem ve değer verir. Önem verme aynı zamanda değer verme ile çok yakından bağlantılıdır. Aile, kişilerin önem ve değer verdiği unsurların en başında gelmektedir (Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü [BASAGM], 2010). Bireyin çevresindeki olayların iyi ya da doğruluğu konusundaki yargılarını oluşturan temel kavram

“değer” olarak ifade edilmektedir. Değerler, çevredeki olayları belirli bir süzgeçten geçirip, davranışlara yön vermeyi sağlayan olgulardır. Bireyin değerlerinin bilinmesi, yaşantısındaki durumlar karşısında onun davranışlarının tahmin edilmesine yardımcı olabilir. Bu çerçevede değer, bireylerin tercihlerine öncülük etmekte ve bu durumda da değer kavramının incelenmesini önemli hale getirmektedir (Çalışkur, Demirhan ve Bozkurt, 2012). Ailede, genellikle çocukların büyüdüğü dönemde ebeveyn ve çocuklar arasında kuşaklararası çatışma olarak nitelendirilen aile içi çatışmalar yaşanabilmektedir. Ailede yaşanan çatışmalardan kaynaklanan sorunlar ile başa çıkma becerisi, aile yapısı, aile büyüklüğü, ek stres kaynakları ve ailenin algılarından etkilenmektedir. Bu açıdan sağlıklı ailelerin özelliklerine bakıldığında sadakat, takdir etme, birlikte zaman geçirme, iletişim, ortak inanç ve değerleri benimseme gibi becerilerin daha gelişmiş olduğu gözlenmektedir (Akt., Yavuz ve Özmete, 2012). Sağlıklı aileler oluşturulmasında başta ilköğretim olmak üzere eğitim kurumlarına önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. İlköğretim döneminde çocuklar, değerlerin kazanılması için düzenlenecek etkinliklere gönüllü olarak katılma ve değerleri benimseme eğiliminde (McGovan ve Godwin, 1986) olmaları nedeniyle bu dönemde *aile birliğine önem verme* değerinin kazandırılması öneminden dolayı 2005 Sosyal Bilgiler Programı’nda yer alarak ilköğretim öğrencilerine kazandırılmak istenmiştir.

Literatürde, aile değer ilişkisini dolaylı olarak konu alan (Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Eksi, 2007; Yurtkuran-Demirkan ve Arkadaşları, 2009; Akın ve Özdemir, 2009; Günay ve Bener, 2011; Yavuz ve Özmete, 2012; Çalışkan ve Sağlam, 2012; Keskin ve Sağlam, 2014) çalışmalara rastlamak mümkündür. Aile birliğini doğrudan konu alan araştırmalar (Cleek ve Pearson, 1985; Fitzpatrick, 1988; Kocadere, 1995; Şener ve Terzioğlu, 2002; BASAGM, 2010; Uslu, 2011) ise oldukça sınırlıdır. Cleek ve Pearson (1985) boşanma nedenleri algısını; Fitzpatrick (1988) evlilikte iletişimi; Kocadere (1995) iyi ve kötü evliliklerin özelliklerini; Şener ve Terzioğlu (2002) ailede eşler arasında uyuma etki eden faktörleri; BASAGM (2010) Türkiye’de aile değerlerini; Uslu (2011) Türkiye’de aile yapısını ele almışlardır. Yapılan bu çalışmaların ilköğretim öğrencilerinin *aile birliğine önem vermelerini* ölçmeye yönelik bir ölçek geliştirme çalışması olmadığı anlaşılmaktadır. Oysaki “aile birliğine önem verme” değerinin benimsenmesinde ilköğretim basamağının kritik bir öneme sahip olduğu bilinmektedir. Bütün bunlar birlikte ele alındığında böyle bir çalışmaya ihtiyaç olduğu ve bu çalışmanın bahsedilen araştırmalardan amaç ve içerik bakımından farklılaştığı düşünülmektedir. Bundan dolayı bu araştırmanın amacı ilköğretim öğrencilerinin *aile birliğini önemseme düzeylerini* ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirmek

olarak belirlenmiştir (*i*). Ayrıca; ilköğretim öğrencilerinin aile birliğini önemseme düzeyleri (*ii*), aile birliğini önemseme düzeylerinin cinsiyetleri (*iii*), annelerinin gelir getiren bir işte çalışıp çalışmama durumları (*iv*), anne babalarının birlikte yaşayıp yaşamamaları (*v*), öğrencilerin devam ettikleri okul türü (*vi*), sınıf düzeyleri (*vii*) bakımından farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi de amaçlanmıştır.

Yöntem

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırma betimsel tarama modelinde yapılandırılan bir çalışmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da günümüzde mevcut olan bir durumu olduğu biçimde betimlemeyi amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2005). Bu araştırma ile Aile Birliğini Önemseme Ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin aile birliğini önemseme düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Grubu

Araştırmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Uygun örnekleme, yakın çevrede bulunan, ulaşılması kolay ve araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen bireyler üzerinde yapılan örnekleme olarak tanımlanmaktadır (Erkuş, 2009; Ekiz, 2009). Bu yüzden örnekleme kavramı yerine araştırma grubu kavramının kullanılması daha uygun görülmüştür. Uygun örnekleme yöntemine göre belirlenen araştırma grubunu, 2013-2014 eğitim öğretim yılında Sakarya ilinin Serdivan ilçesinde bulunan Zübeyde Hanım İlköğretim Okulu ile Neva İlköğretim Okulları'ndaki 254'ü (% 48) kız, 274'ü (% 52) erkek olmak üzere toplam 528 ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin % 43'ünün dördüncü, % 57'sinin beşinci sınıf öğrencisi olduğu; %81'inin devlet, %19'unun özel okula devam ettiği belirlenmiştir. Deneme maksatlı oluşturulan "Aile Birliğini Önemseme Ölçeği" öğrencilere uygulanmış ve elde edilen verilerle ölçeğin çözümlenmesi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik çalışması için Adapazarı İlçesi'ndeki Ahmet Akkoç İlköğretim Okulu'ndaki 26'sı (%41) kız, 37'si (%59) erkek olmak üzere toplam 63 öğrenci araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırma grubunu oluşturan sayının belirlenmesi konusunda, Tabachnick ve Fidell'in (2001) faktör analizi için verdiği kriterler dikkate alınmıştır. Tabachnick ve Fidell'a göre faktör analizi için 300

kişi “iyi”, 500 kişi “çok iyi” ve 1000 kişi “mükemmel” olarak değerlendirilmektedir. Araştırma grubuna 4. ve 5. sınıfların dahil edilmesinin amacı ölçeğin benzer gruplar için temsil gücünü artırarak yaş bakımından varyansın geniş olmasını sağlamaktadır.

Veri Toplama Aracı

Değer olarak aile birliğine önem verme ile ilgili alanda yapılmış olan araştırmalar ve kuramsal bilgiler incelenmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda aile birliğine önem verme değerini ölçmeye yönelik araştırmaların yetersiz olduğu ve ilköğretim öğrencilerin aile birliğini önemsemelerine yönelik herhangi bir ölçme aracının bulunmadığı tespit edilmiştir. Alan yazından elde edilen bilgiler doğrultusunda araştırmacı tarafından 27 maddelik bir madde havuzu oluşturulmuştur. Havuzdaki 27 madde ölçme-değerlendirme ve sosyal bilgiler eğitimi alanlarında uzman 3 öğretim üyesine anlaşılabilirlik, ifadelendirme ve aile birliğine önem vermeyi ölçebilme düzeyi açısından incelenmiştir. Burada Balcı'nın (2004) “Kapsam geçerliği, ölçeğin ölçülmek isteneni ölçüp ölçmediği ile ilgilidir ve uzman görüşüne dayalı olarak açıklanabilir” biçimindeki görüşünden hareket edilmiştir. Öğretim üyeleri değerlendirmelerini kendilerine sunulan ve her bir maddenin karşısında yazılan “uygun”, “düzeltmeli” ve “çıkartılmalı” şeklindeki bir formu kullanarak yapmışlardır. Öğretim üyelerinin değerlendirmeleri ve önerileri doğrultusunda maddelerde gerekli düzeltmeler yapılmış, çıkartılması istenen 3 madde ölçekten çıkartılmıştır. Kalan maddelerin kapsamı temsil edebilecek niteliğe sahip olduğu konusunda görüş birliğine varılmıştır. Kalan 27 madde beş basamaklı Likert tipi (“1”Hiç uygun değil, “2” Uygun değil, “3” Biraz uygun, “4” Uygun, “5” Tamamen uygun) bir dereceleme ölçeği şeklinde yeniden yapılandırılmış ve bu maddeler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılmıştır.

Taslak olarak hazırlanan “Aile Birliğini Önemsene Ölçeği”nin geçerlik ve güvenilirlik sınavasını yapmak amacıyla 528 ilköğretim öğrencisine araştırmacı tarafından ön deneme uygulaması yapılmıştır. Örneklem büyüklüğünün seçilen analize uygun olup olmadığının belirlenmesinde Kaiser-Meyer Olkin (KMO) katsayısı ve verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini belirlemek için ise Barlett Küresellik Testi (Barlett Test of Sphericity) yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmaları yapı geçerliğine bakılarak yapılmıştır. Yapı geçerliği için ölçeğin faktör yapısı açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizleri kullanılarak belirlenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi (AFA) bir ölçekteki maddelerin birbirini dışta tutan, daha az sayıda faktöre ayrılıp ayrılmadığını tespit etmek için yapılmaktadır. Aynı faktör grubunda toplanan maddelere, bu maddelerin içeriğine göre bir ad verilmeye çalışılır. Aynı zaman-

da faktör analizi bir aracın tek boyutlu olup olmadığını belirlemek amacıyla da kullanılmaktadır (Balci, 2004). Gerçekleştirilen faktör analizinde faktör yüklerinin yüksek çıkması, değişkenin söz konusu faktör altında yer alabileceğinin bir göstergesi kabul edilir. Tek faktörlü desenlerde açıklanan toplam varyansın asgari %30 olması yeterli kabul edilebilirken (Büyüköztürk, 2006), çok faktörlü desenlerde ise bu oranın %41'in üzerinde olması beklenir (Kline, 1994).

Doğrulamalı faktör analizi (DFA) ise kuramsal bir temele dayanarak daha önceden tanımlanmış ve sınırlandırılmış bir yapının, bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği bir analizdir. DFA'da test edilen modelin yeterliğinin belirlenmesi için birçok uyum indeksi kullanılmaktadır (Jöreskog ve Sörbom, 1993). Bu çalışmada DFA için Ki-kare uyum testi (Chi-Square Goodness), İyi Uyum İndeksi (Goodness of Fit Index, GFI), Karşılaştırmalı Uyum İndeksi (Comparative Fit Index, CFI), Fazlalık Uyum İndeksi (Incremental Fit Index, IFI), Ortalama Hataların Karekökü (Root Mean Square Residuals, RMR) ve Yaklaşık Hataların Ortalama Karekökü (Root Mean Square Error of Approximation, RMSEA) uyum indeksleri incelenmiştir. Bu uyum indekslerinde genelde olduğu gibi GFI, CFI, NFI, RFI ve IFI $>.90$, RMSEA ve RMR $<.05$ ölçüt olarak alınmıştır (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2010; Tabachnick ve Fidell, 2001). "Aile Birliğini Önemseme Ölçeği"nin güvenilirlik çalışmaları olarak ise iç tutarlık (Alfa), iki yarı test (Split Half) ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları incelenmiştir. Madde analizi için ise düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonu ve üst %27 ile alt %27'lik grupların madde ortalamaları arasındaki farkların anlamlılığına t testi kullanılarak bakılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizleri için SPSS 15.0 ve LISREL 8.71 programları kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

İlköğretim öğrencilerinin aile birliğini önemseme düzeylerine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan veri toplama aracı Sakarya ilindeki 1'i devlet 1'i özel olmak üzere toplam 2 ilköğretim okuluna araştırmacı tarafından getirilmiştir. Okul yönetimiyle görüşüldükten sonra öğretmenlere açıklamalar yapılarak 4. ve 5. sınıf sosyal bilgiler dersinde uygulanmak üzere teslim edilmiştir. Uygulamadan sonra 4. sınıfların sınıf öğretmenleri, 5. sınıfların sosyal bilgiler öğretmenleri tarafından ölçekler okul yönetimine teslim edilmiştir. Daha sonra araştırmacı veri toplama araçlarını okul yönetiminden teslim almıştır. Dağıtılan toplam 550 veri toplama aracından 540 tanesi geri dönmüştür. Veri toplama araçlarından 12'si gerek boş bırakıldığından ge-

rekse amaca uygun olarak doldurulmadığı belirlendiğinden değerlendirme dışında tutulmuştur. Sonuç olarak 528 veri toplama aracı değerlendirilmeye alınmıştır.

Veri toplama aracının geçerlik ve güvenilirlik analizlerinden sonra veriler araştırmanın alt problemlerine göre analiz edilmiştir. Elde edilen verilere hangi testlerin uygulanacağını belirlemek amacıyla değişkenlerin dağılımının normalliği Kolmogorov-Smirnov testi ile incelenmiştir. Kolmogorov-Smirnov testi sonucuna göre annenin gelir getiren bir işte çalışıp çalışmaması, anne ile babanın birlikte yaşayıp yaşamaması, devam edilen okul türü $p < .05$ düzeyinde anlamlı bir farklılık gösterdiği için dağılımların normal olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bundan dolayı söz konusu değişkenler için parametresiz testlerden Mann-Whitney U testi yapılmıştır. Cinsiyet ve sınıf düzeyi değişkenleri ile ilgili verilerin analizinde istatistiksel teknik olarak parametrik testlerden t testi yapılmıştır. Aritmetik ortalamaların belirlenmesinde 1.00-1.79 hiç uygun değil, 1.80-2.59 uygun değil, 2.60-3.39 biraz uygun, 3.40-4.19 uygun, 4.20-5.00 tamamen uygun puan aralığı olarak belirlenmiştir.

Bulgular

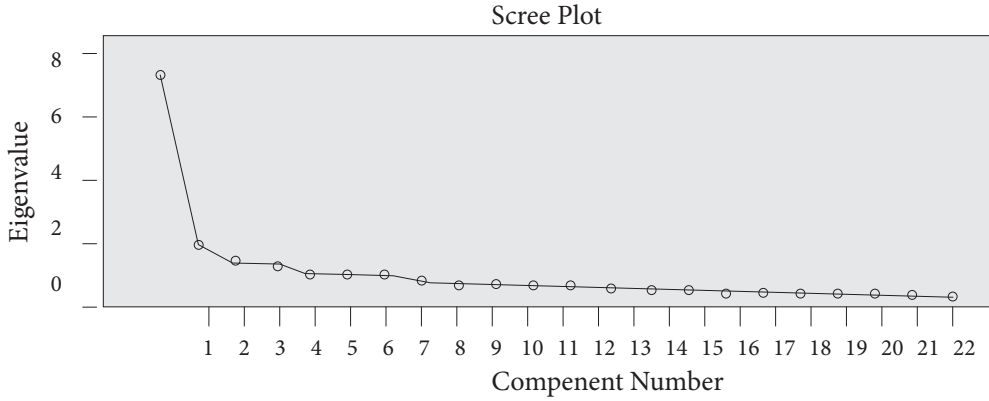
Bu bölümde araştırma ile elde edilen bulgular araştırmanın alt problemleri doğrultusunda ele alınmaktadır. Öncelikle “Aile Birliğini Önemseme Ölçeği” nin geliştirilmesi amacıyla geçerlik ve güvenilirlik sınamalarına ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Ayrıca ilköğretim öğrencilerinin aile birliğini önemseme düzeyleri belirlenerek öğrencilerin aile birliğini önemsemelerinin cinsiyet, annenin gelir getiren bir işte çalışıp çalışmaması, anne ile babanın birlikte yaşayıp yaşamaması, devam edilen okul türü ve sınıf düzeyi bakımından farklılaşıp farklılaşmadığına ilişkin sorulara cevap aranmıştır.

Geçerlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Öncelikli olarak ölçeğin yapı geçerliğine uygunluğu için iç tutarlığına bakılmıştır. Analiz sonucunda 27 maddelik ölçekten madde-toplam korelasyonu düşük çıkan 1. madde çıkarılarak 26 maddelik ölçeğin faktör analizine uygun olup olmadığını belirlemek amacıyla Kaiser-Meyer Olkin (KMO) ve Barlett Küresellik testi yapılmıştır. Verilerin ve örneklem büyüklüğünün seçilen analize uygun ve yeterli olup olmadığını belirlemede kullanılan KMO değeri .90 olarak bulunmuştur. Ayrıca verilerin çok değişkenli normal dağılımdan gelip gelmediğini kontrol etmek için kullanılan Barlett Küresellik testine bakılmış ve anlamlı bulunmuştur ($\chi^2=4559.22$; $p < .001$). KMO testi ölçüm sonucunun .60 ve daha üstü, Barlett Küresellik testi sonucunun

da istatistiksel olarak anlamlı olması gerekmektedir (Jeong, 2004). Gerçekleştirilen analizler sonucunda elde edilen değerler bu temel varsayımları oldukça iyi düzeyde karşılandığından faktör analizi yapılabileceğine karar verilmiştir. Deneme niteliğindeki 26 maddelik “Aile Birliğini Önemseme Ölçeği”nin yapı geçerliliği sınaması için temel bileşenler analizinden “varimax” döndürme tekniği kullanılmış ve ölçeğin özdeğeri 1.00’den büyük dört faktörlü bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Şekil 1’deki yamaç-birikinti grafiğine göre de eğimin dört faktörden sonra sabitlendiği görülmektedir.

Şekil 1. Yamaç-Birikinti Grafiği

Ölçekte hiçbir faktörde yer almayan ya da birden çok faktörde birbirinden ayırt edilemeyecek kadar yakın yükler alan maddeler (2., 7., 8., ve 23. maddeler) analizden teker teker çıkarılarak analiz tekrarlanmıştır. Çıkarılan maddelerden sonra 22 maddelik ölçeğin dört faktör altında toplandığı ve herhangi bir maddenin dışarıda kalmadığı görülmüştür.

Tablo 1. Faktör Analizi Sonucunda Maddelere İlişkin Elde Edilen Bulgular

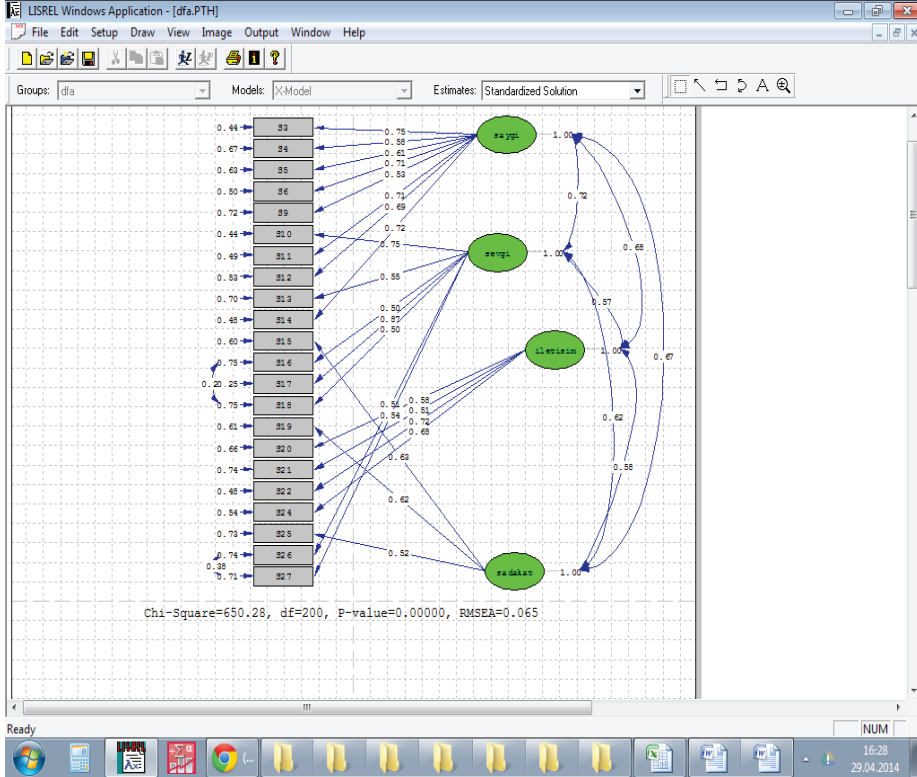
Madde No	Ortak Varyans	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	Faktör 4
M3	.62	.74			
M6	.63	.72			
M4	.45	.65			
M11	.53	.64			
M12	.54	.64			
M14	.54	.64			
M5	.43	.60			

M9	.38	.57			
M27	.69		.83		
M26	.70		.83		
M17	.66		.59		
M16	.46		.59		
M10	.57		.59		
M13	.37		.51		
M18	.34		.40		
M22	.65			.75	
M24	.58			.69	
M20	.53			.64	
M21	.43			.57	
M25	.73				.83
M19	.71				.80
M15	.39				.50
Açıklanan Varyans	Toplam: %54.64	%19.59	%14.56	%10.60	%9.88

Tablo 1’de faktörlere ilişkin veriler incelendiğinde, toplamda açıklanan %54.64’lük varyansın %19.59’u birinci, %14.56’sı ikinci, %10.60’ı üçüncü ve 9.88’i dördüncü faktör tarafından açıklanmaktadır. Tek faktörlü desenlerde açıklanan toplam varyansın asgari %30 olması yeterli kabul edilebilirken (Büyüköztürk, 2006), çok faktörlü desenlerde ise bu oranın %41’in üzerinde olması beklenir (Kline, 1994). Buna göre açıklanan toplam varyansın iyi ve yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Her bir faktör altında görülen maddeler; içeriğe ve kuramsal yapıya uygunluğu bakımından incelendiğinde birinci faktörün “saygı”, ikinci faktörün “sevgi” üçüncü faktörün “iletişim” ve dördüncü faktörün “sadakat” şeklinde adlandırılabilceği görülmektedir. Örnek olarak “*Aile bireylerimiz birbirinin farklı görüşlerine saygı duyar*” maddesi birinci faktörde yer alırken, “*Babamın eve gelme zamanını dört gözle beklerim*” maddesi ikinci faktörde “*Ailemizde güzel sözlerle konuşmak önemlidir*” maddesi üçüncü faktörde ve “*Dünyada ailemden vazgeçemem*” maddesi dördüncü faktörde yer almaktadır. Ölçeği oluşturan maddelere ilişkin faktör yük değerleri birinci faktör için .57 ile .74 arasında, ikinci faktör için .40 ile .83 arasında, üçüncü faktör için .57 ile .75 arasında ve dördüncü faktör için .50 ile .83 arasında değişmektedir. “Aile Birliğini Önemseme Ölçeği”ne ait 22 maddenin ortak faktör varyansları incelendiğinde ise değerlerin .34 ile .73 arasında olduğu görülmektedir. 22 maddeden oluşan ölçek cevaplayıcıya beşli dere-

celeme imkânı vermektedir. Ayrıca ölçekteki tüm maddeler olumlu puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek minimum puan 22 ve maksimum puan 110'dır. Puanın yüksekliği, aile birliğine verilen öneme işaret etmektedir.

Şekil 2. Aile Birliğini Önemseme Ölçeği'ne İlişkin Path Diagramı ve Parametre Tahminleri

Şekil 2'de ölçeğin yapı geçerliği için yapılan doğrulayıcı faktör analizinden (DFA) elde edilen modelin uyum indeksleri incelenmiş ve Ki-kare değerinin ($\chi^2=650.28$, $N=528$, $sd=200$, $p=.000$) anlamlı olduğu görülmüştür. RMSEA .065 olarak bulunmuştur. RMSEA değeri 0 ile .05 arasında iyi bir uyumun varlığını, .05 ile .08 arasında olması ise kabul edilebilir bir uyumun varlığını gösterir. Bu çalışmada RMSEA değerinin .065 olduğu, bunun da kabul edilebilir bir uyumu gösterdiği söylenebilir (Sümer, 2000; Aypay, 2011). CFI=.90, IFI=.90, GFI=.90, $\chi^2/sd=3.25$, SRMR=.054 olarak; t değerlerinin tamamı ise anlamlı bulunmuştur. Bu uyum indeksi değerleri modelin iyi uyum verdiğini göstermektedir.

Güvenirlilik Çalışmalarına İlişkin Bulgular

Ölçek toplam puanları arasındaki düzeltilmiş madde toplam korelasyonları analiz edilmiş; alt ve üst gruplar içinde bulunan katılımcıların toplam puan ortalamaları t testi ile her bir madde için karşılaştırılmıştır.

Tablo 2. Aile Birliğini Önemseme Ölçeğine İlişkin Düzeltilmiş Madde-Toplam Korelasyonları ve Her Bir Madde İçin Alt Ve Üst Grupların Karşılaştırılması

M.No	r ¹	t (Alt%27-Üst%27)**	M. No	r ²	t (Alt %27-Üst %27)**
M3	.64	12.395***	M16	.50	9.806***
M6	.59	9.606***	M10	.61	12.320***
M4	.50	8.487***	M13	.49	18,393***
M11	.62	9.732***	M18	.50	12,584**
M12	.59	11.077***	M22	.50	9,418*
M14	.63	11.930***	M24	.50	8.671***
M5	.53	10.222***	M20	.42	8.376***
M9	.49	10.897***	M21	.39	7.653***
M27	.43	7.543***	M25	.36	4.187***
M26	.42	6.931***	M19	.45	5.756***
M17	.73	13.443***	M15	.46	8.578***

*n=528**n1=n2=140 ***p<.001

Tablo 2 incelendiğinde Aile Birliğini Önemseme Ölçeğinde yer alan tüm maddeler için madde-toplam korelasyonlarının .36 ile .73 arasında değerler aldığı görülmektedir. Bu değerler ölçekteki maddelerin benzer davranışları temsil ettiğini göstermektedir. Aynı zamanda madde-toplam puan korelasyonunun pozitif ve yüksek olması beklenir (Fraenkel ve Wallen, 2006). Ölçeği oluşturan 22 maddenin her birinin madde ayırt edicilik özelliklerini ortaya koyabilmek amacıyla, 528 öğrencinin ölçekten aldıkları toplam puanlar küçükten büyüğe doğru sıralanmıştır. Alt ve üst gruplar içinde bulunan katılımcıların toplam puan ortalamaları t testi ile her bir madde için karşılaştırılmıştır. Tablo 2 incelendiğinde %27'lik alt ve üst grupların madde puanlarındaki farklılıklarına ilişkin t (sd=278) değerlerinin 4.18 ile 18.39 arasında değiştiği görülmektedir. Ayrıca bütün maddelerin p<.001 düzeyinde anlamlı olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 3. “Aile Birliğini Önemseme Ölçeği”ne ilişkin Alfa ve Split Half İki Yarı Test Güvenirliği Sonuçları

Faktörler	Alfa	Split Half	Test -Tekrar Test
Faktör 1	.86	.84	.75
Faktör 2	.81	.74	.76
Faktör 3	.70	.75	.51
Faktör 4	.68	.56	.75
Toplam	.90	.83	.85

Tablo 3 incelendiğinde, Aile Birliğini Önemseme Ölçeği'nin güvenilirliğini belirlemek için iç tutarlılık ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları incelenmiştir. Ölçeğin güvenilirliğine ilişkin olarak iç tutarlılık katsayısı (Alpha) .90 olarak hesaplanmıştır. Bu değer ölçeği oluşturan maddelerin birbirleriyle tutarlı olduğunu göstermektedir. Her bir alt faktör için ayrı ayrı iç tutarlılık güvenilirlik katsayıları da hesaplanmıştır. Birinci alt faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı .86, ikinci alt faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı .81, üçüncü alt faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı .70 ve dördüncü alt faktöre ilişkin güvenilirlik katsayısı .68 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin tümüne ait Split Half iki yarı test korelasyonu katsayısı .83, birinci faktör katsayısı .84, ikinci faktör katsayısı .74, üçüncü faktör katsayısı ise .75 ve dördüncü faktör katsayısı .66'dır. Ayrıca ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısını belirlemek için ölçek 30 gün arayla 63 ilköğretim öğrencisine iki kez uygulanmıştır. Bu iki uygulamada toplam puanlar arasındaki korelasyonların .85; birinci faktör için .75, ikinci faktör için .76, üçüncü faktör için .51 ve dördüncü faktör için .75 olduğu görülmüştür. Burada, üçüncü faktöre ait test tekrar test güvenilirlik katsayısının düşük bir değere sahip olduğu görülmektedir. Bu durumun söz konusu faktördeki madde sayısının azlığı (3 madde) ile ilgili olabileceği düşünülmüştür. Kayış (2006), Green ve Salkind (2005) güvenilirlik katsayısının .50 ve üzeri olmasının düşük güvenilirlik değeri olarak kabul edilebileceğini belirtmektedirler. Bundan başka ölçekle ilgili yapılan güvenilirlik analizlerinde ölçeğin bir bütün olarak güvenilirlik katsayısının oldukça iyi bir değere sahip olduğu; düşük güvenilirliğin sadece alt faktör bazında ortaya çıktığı görülmüştür. Bu bulgular ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4. Aile Birliğini Önemsese Ölçeğine İlişkin Ortalama, Standart Sapma ve Faktör Puanları Arasındaki Korelasyon

Faktörler	Madde Sayısı	$\bar{x}$	ss	Faktör Korelasyonları
Faktör 1	8	4.66	.49	.57 (Fak. 1- Fak. 2)*
Faktör 2	7	4.50	.61	.44 (Fak. 2- Fak. 3)*
Faktör 3	4	4.77	.40	.55 (Fak. 1- Fak. 3)*
Faktör 4	3	4.83	.41	.47 (Fak. 1- Fak. 4)*

* $p < .001$

Tablo 4’te, Aile Birliğini Önemsese Ölçeği’nde yer alan faktörlerdeki madde sayıları, aritmetik ortalamaları, standart sapmaları ve faktör korelasyonları görülmektedir. Tablo incelendiğinde, faktör aritmetik ortalamalarının yüksek, faktör puanları arasında pozitif ve anlamlı ilişkilerin ($p < .001$) olduğu görülmektedir.

Aile Birliğini Önemsese İlişkin Bulgular

Burada ilköğretim öğrencilerinin aile birliğini önemseme düzeyleri çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir.

Tablo 5. “Aile Birliğini Önemsese Ölçeği”ne İlişkin Betimsel Veriler

Boyutlar	N	Min.	Max.	$\bar{x}$	ss
Saygı	528	12.00	40.00	37.33	3.95
Sevgi	528	11.00	35.00	31.50	4.30
İletişim	528	5.00	20.00	19.11	1.62
Sadakat	528	3.00	15.00	14.51	1.25
Toplam	528	58.00	110.00	102.47	9.01

Tablo 5’te ilköğretim öğrencilerinin “Aile Birliğini Önemsese Ölçeği”ne verdikleri cevaplar incelendiğinde ölçekte yer alan dört boyutun tamamında alınabilecek maksimum puanlara yakın puanlar (Saygı: 37.33, Sevgi: 31.50, İletişim: 19.11, Sadakat: 14.51, Toplam: 102.47) alındığı görülmektedir. Bu sonuçlara göre her dört faktör ve ölçek toplamı için öğrencilerin aile birliğini önemsedikleri söylenebilir.

Tablo 6. Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Aile Birliğini Önemsemelerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Saygı	Kız	254	4.70	.512	526	1.841	.066
	Erkek	274	4.62	.474			
Sevgi	Kız	254	4.55	.638	526	1.756	.080
	Erkek	274	4.45	.589			
İletişim	Kız	254	4.82	.332	526	2.626	.009*
	Erkek	274	4.73	.459			
Sadakat	Kız	254	4.87	.367	526	2.099	.036**
	Erkek	274	4.80	.457			
Toplam	Kız	254	4.70	.409	526	2.415	.016*
	Erkek	274	4.61	.406			

* $p > .01$, ** $p > .05$

Tablo 6 incelendiğinde öğrencilerin cinsiyetlerine göre aile birliğini önemsemelerine ilişkin görüşlerinin *saygı* ($t_{(526)}=1.841$, $p > .05$), *sevgi* ($t_{(526)}=1.756$, $p > .05$) boyutlarında anlamlı şekilde farklılaşmadığı; iletişim ($t_{(526)}=2.626$, $p < .01$), sadakat ($t_{(526)}=2.099$; $p < .05$) ve ölçekten elde edilen toplam puan ($t_{(526)}=2.415$, $p < .01$) bakımından kız öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuç *iletişim*, *sadakat* boyutları ve ölçek toplamı bakımından kız öğrencilerin aile birliğine daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

Tablo 7. Öğrencilerin Annelerinin Gelir Getiren Bir İşte Çalışma Durumlarına Göre Aile Birliğini Önemseme Düzeylerine İlişkin Görüşlerine Ait Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Anne İş Dur.	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	Z	p
Saygı	Çalışıyor	152	283.65	43115.50	25664.50	-1.918	.054**
	Çalışmıyor	376	256.76	96540.50			
Sevgi	Çalışıyor	152	270.53	41120.50	27659.50	-.585	.559
	Çalışmıyor	376	262.06	98535.50			
İletişim	Çalışıyor	152	280.20	42590.50	26189.50	-1.738	.082
	Çalışmıyor	376	258.15	97065.50			
Sadakat	Çalışıyor	152	282.48	42937.50	25842.50	-2.277	.023**
	Çalışmıyor	376	257.23	96718.50			
Toplam	Çalışıyor	152	278.71	42364.50	26415.50	-1.368	.171
	Çalışmıyor	376	258.75	97291.50			

** $p > .05$

Tablo 7’de araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin gelir getiren bir işte çalışıp çalışmamlarına göre aile birliğine önem vermelerine ilişkin görüşlerinin saygı ($U=25664.50$; $p<.05$) ve sadakat ($U=25842.50$; $p<.05$) boyutlarında annesi gelir getiren bir işte çalışanlar lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı; sevgi ($U=27659.50$; $p>.05$), iletişim ($U=26189.50$; $p>.05$) ve ölçek toplamında ($U=26415.50$; $p>.05$) ise anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu sonuç saygı ve sadakat boyutlarında annesi gelir getiren bir işte çalışanların aile birliğine daha çok önem verdiğini göstermektedir.

Tablo 8. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Birlikte Yaşama Durumlarına Göre Aile Birliğini Önemseme Düzeylerine İlişkin Görüşlerine Ait Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Birliktelik Dur.	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	Z	p
Saygı	Evet	496	269.57	133709.00	5419.00	-3.146	.002*
	Hayır	32	185.84	5947.00			
Sevgi	Evet	496	273.25	135534.00	3594.00	-5.258	.000*
	Hayır	32	128.81	4122.00			
İletişim	Evet	496	268.69	133272.00	5856.00	-2.874	.004*
	Hayır	32	199.50	6384.00			
Sadakat	Evet	496	268.53	133193.00	5935.00	-3.164	.002*
	Hayır	32	201.97	6463.00			
Toplam	Evet	496	273.13	135470.50	3657.50	-5.141	.000*
	Hayır	32	130.80	4185.50			

* $p>.01$

Tablo 8’da araştırmaya katılan öğrencilerin anne ve babalarının birlikte yaşama durumlarına göre aile birliğine önem vermelerine ilişkin görüşlerinin saygı ($U=5419.00$; $p<.01$), sevgi ($U=3594.00$; $p<.01$), iletişim ($U=5856.00$; $p<.01$), sadakat ($U=5935.00$; $p<.01$) ve ölçek toplamında ($U=3657.50$; $p<.01$) anne ve babası birlikte yaşayanlar lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç anne ve babası birlikte yaşayan öğrencilerin aile birliğine daha çok önem verdiğini göstermektedir. Bu durum, toplumun temeli olan aile birliğinin önemine dikkat çekmektedir.

Tablo 9. Öğrencilerin Devam Ettikleri Okul Türüne Göre Aile Birliğini Önemseme Düzeylerine İlişkin Görüşlerine Ait Mann Whitney U Testi Sonuçları

Boyutlar	Okul Türü	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	Z	p
Saygı	Devlet	428	255.51	109358.50	17552.50	-2.929	.003*
	Özel	100	302.98	30297.50			
Sevgi	Devlet	428	256.61	109831.00	18025.00	-2.489	.013*
	Özel	100	298.25	29825.00			
İletişim	Devlet	428	256.36	109724.00	17918.00	-2.930	.003*
	Özel	100	299.32	29932.00			
Sadakat	Devlet	428	260.39	111449.00	19643.00	-1.692	.091
	Özel	100	282.07	28207.00			
Toplam	Devlet	428	253.64	108559.00	16753.00	-3.400	.001*
	Özel	100	310.97	31097.00			

* $p > .01$

Tablo 9'da araştırmaya katılan öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre aile birliğine önem vermelerine ilişkin görüşlerinin saygı ($U=17552.50$; $p < .01$), sevgi ($U=18025.00$; $p < .01$), iletişim ($U=17918.00$; $p < .01$) ve ölçek toplamında ($U=16753.00$; $p < .01$) özel okulda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı; sadakat ($U=19643.00$; $p > .05$) boyutunda anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Bu sonuç özel okulda okuyan öğrencilerin aile birliğine daha çok önem verdiğini göstermektedir.

Tablo 10. Öğrencilerin Sınıf Düzeylerine Göre Aile Birliğini Önemseme Düzeylerine İlişkin t-Testi Sonuçları

Boyutlar	Sınıf	N	$\bar{x}$	ss	sd	t	p
Saygı	4. Sınıf	225	4.67	.462	526	.115	.909
	5. Sınıf	303	4.66	.517			
Sevgi	4. Sınıf	225	4.43	.688	526	-2.147	.032**
	5. Sınıf	303	4.55	.549			
İletişim	4. Sınıf	225	4.78	.417	526	.380	.704
	5. Sınıf	303	4.77	.397			
Sadakat	4. Sınıf	225	4.82	.444	526	-.425	.671
	5. Sınıf	303	4.84	.397			
Toplam	4. Sınıf	225	4.63	.398	526	-.962	.336
	5. Sınıf	303	4.67	.417			

** $p > .05$

Tablo 10 incelendiğinde öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre aile birliğini önemsemelerine ilişkin görüşlerinin *saygı* ($t_{(526)}=.115$, $p>.05$), iletişim ($t_{(526)}=.380$, $p>.05$), sadakat ($t_{(526)}=-.425$; $p>.05$) ve ölçekten elde edilen toplam puan ($t_{(526)}=-.962$, $p>.05$) bakımından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı; *sevgi* ($t_{(526)}=-2.147$, $p<.05$) boyutunda 5. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuç sevgi boyutu bakımından 5. sınıf öğrencilerinin aile birliğine daha fazla önem verdiğini göstermektedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Araştırmanın amacı ilköğretim öğrencilerinin *aile birliğini önemsemelerini* ölçebilecek bir ölçek geliştirmek ve ilköğretim öğrencilerinin *aile birliğini önemsemelerinin* çeşitli değişkenler açısından incelemektir. Bu amacı gerçekleştirebilmek için öncelikle ilköğretim öğrencilerinin aile birliğini önemsemelerini ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçek ilköğretim öğrencilerinin *aile birliğini önemsemelerini* ölçebilecek Likert tipi bir ölçektir. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda toplam varyansın % 54.64'ünü açıklayan, dört alt faktörden oluşan bir ölçme aracı elde edilmiştir. 22 maddelik Aile Birliğini Önemseme Ölçeğinin toplam iç tutarlık katsayısı .90; “saygı” alt faktörü için .86, “sevgi” alt faktörü için .81, “iletişim” alt faktörü için .70 ve “sadakat” alt faktörü için .68 olarak bulunmuştur. Ölçeğin *test-tekrar test güvenilirlik katsayısının* .85, *birinci faktör için* .75, *ikinci faktör için* .76, *üçüncü faktör için* .51, *dördüncü faktör için* .75 olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bu faktörlerin hem adlandırılabilir hem de toplanabilir olduğu görülmüştür. Ölçeği oluşturan 22 maddenin tümünün kendi faktörlerinde faktör yük değerlerinin yüksek, diğer faktörlerde ise düşük olması bu faktörlerin bağımsızlığının göstergesi olarak kabul edilmiştir. Madde analizi sonucunda ölçeğin düzeltilmiş madde-toplam korelasyonlarının .36 ile .73 arasında sıralandığı görülmüştür. Madde-toplam korelasyonunun yorumlanmasında .30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyleri ölçülen özellik bakımından iyi derecede ayırt ettiği dikkate alındığında (Büyüköztürk, 2006), bu katsayıların yeterli olduğu ifade edilebilir. Ayrıca, %27'lik alt ve üst grup puanları arasında yapılan *t* testi sonuçları tüm maddeler ve alt ölçekler için anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymuştur.

Ölçeğin *iç tutarlık katsayısı* .90 ve iki yarı test korelasyonu katsayısı ise .83 olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar ölçekte yer alan maddelerin birbirleri ile tutarlı, dolayısıyla iç tutarlık anlamındaki güvenilirliğin yüksek olduğunu kanıtlamaktadır. Dört hafta arayla yapılan test-tekrar test güvenilirlik çalışmasında ise iki uygulama arasındaki

korelasyonun .85 olarak bulunması ölçeğin kararlılıkla aynı yapıyı ölçtüğünü ortaya koymaktadır. Çalışmadan elde edilen tüm bulgular ölçeğin geçerli ve güvenilir bir araç olarak ilköğretim öğrencilerinin aile birliğini önemsemelerini belirlemek amacıyla yapılması düşünülen araştırmalarda kullanılabileceğini göstermektedir.

Aile Birliğini Önemseme Ölçeği kullanılarak yapılan araştırma sonucunda ilköğretim öğrencilerinin aile birliğini önemseme düzeylerinin hem faktörler bazında hem de genel toplamda yüksek olduğu görülmüştür. Bu da BASAGM'nin (2010) araştırmaya katılan kişilerin bir bütün olarak ailelerine %99.3 oranında önem verdikleri, Türk toplumunda aile kurumunun çok önemli görüldüğü sonucuyla benzerlik göstermekte, kendisi de bir değer olan aile, değerler alanının merkezine oturtulmaktadır. Söz konusu araştırmada katılımcılar; “*maddi ve manevi sorunlar olduğunda başvurulması gereken ilk yer ailedir*” ve “*ailemin iyiliği için her türlü sıkıntıya katlanabilirim*” ifadelerine yüksek oranda katılım göstererek aileye verilen önemi ortaya koymuşlardır. Kocadere (1995), iyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik yaptığı araştırmada eşlerden herbirinin eşinin akrabalarıyla olan geçimsizliğinin kötü evliliklerde iyi evliliklerden dört kat daha fazla olduğu; iyi evliliklerdeki eşlerin boş zamanlarını eşleriyle birlikte geçirdikleri; kötü evliliklerde maddi sorunların iyi evliliklere göre iki kat daha fazla probleme yol açtığı; iyi evliliklerde eşlerin duygu, düşünce ve dertlerini birbirleriyle daha fazla paylaştıkları; kötü evliliklerde önemli konulardaki kararların daha çok tek taraflı alındığı, iyi evliliklerde ise önemli konulardaki kararların birlikte alındığı belirlenmiştir. Ayrıca; Dilmaç, Kulaksızoğlu ve Ekşi (2007) insani değerler eğitimi grup rehberliğine katılan öğrencilerin insani değerler ölçeğinin sorumluluk, barışçı olma, saygı, dürüstlük ve hoşgörü düzeylerinin eğitim programı sonunda anlamlı düzeyde artış gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Aile Birliğini Önemseme Ölçeği kullanılarak yapılan bu çalışmada öğrencilere İlköğretim Programları dışında başka bir program uygulanmamıştır. Bu araştırma sonucunda ilköğretim öğrencilerinin aile birliğine önem verme düzeylerinin yüksek olması aile birliğinin öneminin anlaşılması ve ilköğretim programlarında aile birliğine önem verme değerinin diğer değerlerle birlikte kazandırılmaya çalışılmasıyla ilgili olabilir.

İlköğretim öğrencilerinin cinsiyetlerine göre aile birliğini önemsemelerine ilişkin görüşlerinin *saygı, sevgi* boyutlarında anlamlı şekilde farklılaşmadığı; iletişim, sadakat ve ölçekten elde edilen toplam puan bakımından kız öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuç *iletişim, sadakat* boyutları ve ölçek toplamı bakımından kız öğrencilerin aile birliğine daha fazla önem verdiğini göstermiştir. Aile birliğine önem vermede hoşgörüyü duyulan ihtiyaç gözardı edilemez. Bu bakım-

dan Çalışkan ve Sağlam'ın (2012) ilköğretim öğrencilerine yönelik araştırmalarında kızların erkeklere göre daha hoşgörülü oldukları yönündeki ulaştıkları sonuç önemli görülmektedir. Eser (2012) tarafından gerçekleştirilen araştırmada kız öğrencilerin insani değerler düzeyinin erkeklerden yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bunun yanında Akın ve Özdemir'in (2009) araştırma sonuçlarıyla da benzerlik göstermektedir. Adı geçen araştırmacılar demokratik değerlerden eğitim hakkı, dayanışma ve özgürlükle ilgili yaptıkları araştırmada eğitim hakkı ile ilgili kadın ve erkek öğretmen adaylarının görüşlerinin farklılaşmadığını; dayanışma ve özgürlük ile ilgili olarak kadın öğretmen adayları lehine anlamlı bir farklılaşmanın olduğunu tespit etmişlerdir.

İlköğretim öğrencilerinin annelerinin gelir getiren bir işte çalışıp çalışmamalarına göre aile birliğine önem vermelerine ilişkin görüşlerinin saygı ve sadakat boyutlarında annesi gelir getiren bir işte çalışanlar lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı; sevgi, iletişim ve ölçek toplamında ise anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu sonuç saygı ve sadakat boyutlarında annesi gelir getiren bir işte çalışanların aile birliğine daha çok önem verdiğini göstermiştir. BASAGM (2010) yaptığı araştırmada kadının ev içi rollerini öne çıkaran ve onunla sınırlayan “*bir kadının asıl görevi çocuk bakımı ve ev işleridir*” biçiminde ifade edilen anlayışın artık yaygın olarak kabul görmediği; bunun yerine erkeği de ev işlerinden sorumlu tutan eşitlikçi bir anlayışın öne çıktığı sonucuna ulaşmıştır. Işık ve Güven'in (2007) annesi gelir getiren bir işte çalışanların çalışmayanlara göre aile işlevleri açısından daha sağlıklı bir yapı gösterdikleri yönündeki bulgularıyla örtüşmektedir. Şener ve Terzioğlu (2002) yaptıkları araştırmada kadının çalıştığı ailelerde, kadın ve erkeklerin evlilik uyum puanlarının, çalışmayan ve kadının emekli olduğu ailelere göre anlamlı derecede yüksek olduğunu belirlemişlerdir. Sertelin (2003) ise annenin çalışmasının benlik saygısını olumlu olarak etkilediğini; sahip olduğu sosyal çevre nedeniyle ev işlerinden ve çocuk bakımından bunalmasını engellediğini saptamıştır.

İlköğretim öğrencilerinin anne ve babalarının birlikte yaşamalarına göre aile birliğine önem vermelerine ilişkin görüşlerinin saygı, sevgi, iletişim, sadakat ve ölçek toplamında anne ve babası birlikte yaşayanlar lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuç anne ve babası birlikte yaşayan öğrencilerin aile birliğine daha çok önem verdiğini göstermektedir. Bu durum, toplumun temeli olan aile birliğinin önemine dikkat çekmektedir. Işık ve Güven (2007) araştırmalarında anne, eşi ile ilişkisini yeterli gördüğü ölçüde ailenin daha sağlıklı bir yapıya sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bulut (2000) yaptığı araştırmada eşi ile olumlu ilişkilerinin olduğunu söyleyen ailelerde, aile yapısında daha sağlıklı olduğunu belirlemiştir. Şener ve

Terzioğlu (2002) yaptıkları araştırmada, eşler arasında duygu ve düşüncelerin paylaşımının artması ile gerek kadın, gerek erkeklerin evlilik uyum puanlarının anlamlı bir şekilde arttığını saptamıştır. Navran (1967) yaptığı araştırmada, mutlu çiftlerin evliliklerinde, sorun yaşayan çiftlere göre daha fazla konuştuklarını, birbirlerini ve sorunlarını daha iyi anladıklarını belirlemiştir.

İlköğretim öğrencilerin devam ettikleri okul türüne göre aile birliğine önem vermelerine ilişkin görüşlerinin saygı, sevgi, iletişim ve ölçek toplamında özel okulda öğrenim gören öğrenciler lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı; sadakat boyutunda anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmüştür. Bu sonuç özel okula devam eden öğrencilerin aile birliğine daha çok önem verdiğini göstermektedir. Bu durum özel okula devam eden öğrencilerin ailelerinin ekonomik açıdan daha iyi durumda olabileceği, ekonomik bakımdan daha az sorun yaşayabileceği, bunun da aile birliğine önem vermeye olumlu şekilde yansıtılabileceği düşünülmüştür. BASAGM (2010) yaşam kalitesi ile aile bireylerinin memnuniyet düzeyleri arasında pozitif ilişki olduğunu ifade etmektedir.

İlköğretim öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre aile birliğini önemsemelerine ilişkin görüşlerinin *saygı*, iletişim, sadakat ve ölçekten elde edilen toplam puan bakımından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı; *sevgi* boyutunda 5. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür. Bu sonuç sevgi boyutu bakımından 5. sınıf öğrencilerinin aile birliğine daha fazla önem verdiğini göstermektedir. Karadağ, Baloğlu ve Yalçınkayalar'ın (2006) yaptıkları araştırmada öğretmenlerin yaşlarının benimsedikleri demokratik değer açısından 40 ve üzeri yaş grubu lehine anlamlı şekilde farklılaştığını belirlemişlerdir. Keskin ve Sağlam (2014) sınıf öğretmeni adaylarının insani değerlere sahip olma düzeyleri ile ilgili yaptıkları araştırmada, öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre maneviyat boyutunda 2. ve 3. sınıf öğrencileri; özgürlük boyutunda 1. ve 2. sınıf öğrencileri lehine anlamlı bir şekilde farklılaştığını saptamışlardır. Çalışkan ve Sağlam (2012) ilköğretim öğrencilerine yönelik araştırmalarında sınıf düzeyleri yükseldikçe hoşgörülü olma durumlarının azaldığı sonucuna ulaşmışlardır.

Araştırmanın bulguları ışığında aşağıdaki önerilere yer verilebilir:

1. Toplumun temeli olan aile birliğinin önemini canlı tutmak, daha da ileri taşımak amacıyla öğrenci velilerine yönelik çalışmalar yapılabilir.
2. Kız öğrencilerin aile birliğine daha çok önem vermesi anlamlı olmakla birlikte

ailenin iki temel sütunundan biri olan erkek öğrencilerin de duyarlılığını artıracak etkinliklere yer verilebilir.

3. Anne ve babası birlikte yaşayan öğrencilerin aile birliğine daha çok önem verdikleri görüldüğünden toplumun ve çocuğun yüksek yararı da dikkate alınarak boşanmaların önlenmesine yönelik çalışmalar yapılabilir.
4. Evlilik öncesi anne ve baba adaylarına aile birliğinin önemi ve korunmasına yönelik eğitim etkinlikleri düzenlenebilir.
5. Özel okullarda öğrenim gören öğrencilerin aile birliğine daha çok önem verdikleri görülmüştür. Yapılacak daha kapsamlı çalışmalarla bu duruma ilişkin daha kapsayıcı sonuçlara ulaşılabilir ve bu durumun nedenleri belirlenebilir.

Kaynakça

Akın, U. ve Özdemir, M. (2009). Öğretmen adaylarının demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Eğitim Bilimleri Fakültesi Örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42 (2), 183-198.

Aral, N., Gürsoy F. ve Köksal, A. (2001). *Okulöncesi eğitiminde oyun*. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.

Aypay, A. (2011). Öğretme ve öğrenme anlayışları ölçeğinin Türkiye uyarlaması ve epistemolojik inançlar ile öğretme ve öğrenme anlayışları arasındaki ilişkiler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(1), 7-29.

Balcı, A. (2004). *Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler*. Ankara: Pegem A Yayınları.

Baloğlu, M. ve Balgalmış, E. (2005). İlköğretim ve ortaöğretim yöneticilerinin öz değerlerinin betimlenmesi: Tokat ili örneği. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 3 (10), 19-31.

Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü (BASAGM). (2010). *Türkiye’de aile değerleri araştırması*. Ankara: Manas Medya Planlama Reklam Hizmetleri San. Tic. Ltd. Şti.

Başal, H. A. (2004). *Gelişim ve psikoloji: Nasıl mutlu bir çocuk yetiştirebilirim?* İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.

Bulut, Ş. (2000). *Altı yaş çocuklarında davranış problemleri ile anne ve öğretmenlerin uyum düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Büyüköztürk, Ş. (2006). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Çalışkan, H. ve Sağlam, H. İ. (2012). Hoşgörü eğilim ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2), 1431-1446.

Çalışkur, A., Demirhan, A. ve Bozkurt, S. (2012). Değerlerin belirli meslek alanları ve demografik değişkenlere göre incelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17 (1), 219-236.

Cleek, M. ve Pearson, T. A. (1985). Perceived causes of divorce: An analysis of interrelationship. *Journal of Marriage and the Family*, 47, 179-183.

Çokluk, O., Şekercioglu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Dilmaç, B., Kulaksızoğlu, A. ve Ekşi, H. (2007). Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7, 1221-1261.

Ersoy, F. ve Şahin, T. (2012). Sosyal bilgiler ders kitaplarının değerler eğitimi yaklaşımları açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12 (2), 1535-1558.

Eser, A. (2012). İlköğretim öğrencilerinin insani değer düzeyleri ile çevresel tutumları arasındaki ilişki. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.

Ekiz, D. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Anı Yayıncılık.

Erkuş, A. (2009). *Davranış Bilimleri İçin Bilimsel Araştırma Süreci*. (İkinci Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Fitzpatrick, M. A. (1988). *Between Husbands and Wives Communication in Marriage*. London: Sage Publications.

Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. Boston: McGraw-Hill.

Green, S. B., & Salkind, N. J. (2005). *Using SPSS for windows and macintosh: Analyzing and understanding data*. New Jersey: Pearson Prentice Hall.

Günay, G. ve Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *TSA*, 3, 157-172.

Isık, B. ve Güven, Y. (2007). Okul öncesi çocukların aile işlevlerinin incelenmesi: Anne açısından aileye genel bakış. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 7 (3), 1263-1300.

Jeong, J. (2004). *Analysis of the factors and the roles of hrd in organizational learning styles as identified by key informants at selected corporations in the Republic of Korea*. Unpublished Doctoral dissertation, Texas A&M University, USA.

Jöreskog, K. G., & Sörbom, D. (1993). *Lisrel 8: Structural equation modeling with the simplis command language*. Lincolnwood: Scientific Software International, Inc.

Karadağ, E., Baloğlu, N. ve Yalçınkayalar, P. (2006). İlköğretim okulu yöneticilerinin öğretmenler tarafından algılanan demokratik tutumları ile öğretmenlerin demokratik değerleri üzerine ilişkisel bir araştırma. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 4 (12), 65-82.

Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kayış, A. (2006). Güvenirlilik analizi. *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri*. S. Kalaycı (Ed.), Ankara: Asil Yayın Dağıtım.

Keskin, U. ve Sağlam, H. İ. (2014). Sınıf Öğretmeni Adaylarının İnsani Değerlere Sahip olma Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 4 (1), 81-101.

Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. London: Routledge.

Kocadere, M. (1995). İyi ve kötü evliliklerin özelliklerini belirlemeye yönelik betimsel bir çalışma. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. E. Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

McGowan, T. M., & Godwin, C. M. (1986). Citizenship education in the early grades: A plan for action. *Social Studies*, 30, 108-207.

Milli Eğitim Bakanlığı (MEB). (2005). İlköğretim sosyal bilgiler dersi öğretim programı ve klavuzu. Ankara: Milli Eğitim Yayınları.

Navran, L. (1967). Communication and adjustment in marriage. *Family Process*, 6, 173-184.

Oktay, A. (2000). *Yaşamın sihirli yılları: Okulöncesi dönem* (ikinci baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık.

Öztürk, H. (1987). *Düşünce ve uygarlık tarihi*. Ankara: Ülke Yayın Haber Ticaret Limited Şirketi.

Sağlam, H. İ. (2009). Eğitimin toplumsal temelleri. A. Çiçek-Sağlam (Ed.), *Eğitim Bilimine Giriş içinde* (s. 63-82). Ankara: Maya Akademi.

Sarıtaş, M. (2005). Öğretmenlik mesleğine giriş. K. Keskinçilic (Ed.), Ankara: Sempati Yayınları.

Sertelin, Ç. (2003). *Ebeveyn tutumlarının sosyo kültürel yapı ve aile fonksiyonlarıyla ilişkisi*. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Şener, A. ve Terzioğlu, G. (2002). *T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı: Ailede eşler arası uyuma etki eden faktörlerin araştırılması*. Ankara: Kardelen Ofset.

Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3 (6), 49-74.

Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Needham Heights, MA: Allyn & Bacon.

Uslu, İ. (2011). *Türkiye’de aile yapısı araştırması*. T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Ankara.

Yavuz, S. ve Özmete, E. (2012). Türkiye’de genç bireyler ve ebeveynleri arasında yaşanan sorunların “aile yapısı araştırması” sonuçlarına göre değerlendirilmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları*, 12 (7), 9-27.

Yurtkuran-Demirkan, S., Günindi-Ersöz, A., Beder-Şen, R., Ertekin, E., Sezgin, Ö., Turğut, A. M. ve Şehitoğlu, N. (2009). *Boşanma nedenleri araştırması*. T. C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Ankara.

Ek-1.

Aile Birliğini Önemseme Ölçeği (ABÖÖ)

Boyutlar	Ölçek M. No	Taslak M. No	Hiç uygun değil (1), Uygun değil (2), Biraz uygun (3), Uygun (4), Tamamen uygun (5).	Rakam Değeri
Saygı	1	3	Ailemizde kararlar birlikte alınır	( )
	2	6	Aile bireylerimiz birbirinin farklı görüşlerine saygı duyar	( )
	3	4	Ailemizdeki herkes birliğimizin önemine inanır	( )
	4	11	Ailemizde hepimiz birbirimize saygı gösteririz	( )
	5	12	Ailemizde hepimiz birbirimize hoşgörü ile yaklaşırız	( )
	6	14	Aile üyelerimiz birbirine karşı çok anlayışlıdır	( )
	7	5	Ailemizde herkes düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilir	( )
	8	9	Ailemizde işler aile üyelerimizin işbirliği ile yapılır	( )
Sevgi	9	27	Babamın eve gelme zamanını dört gözle beklerim	( )
	10	26	Babamı kapıda güler yüzle karşılarım	( )
	11	17	Annem ile babam birbirlerine güzel sözlerle konuşurlar	( )
	12	16	Babamın sevgisi, yüzünden anlaşılır	( )
	13	10	Annem ile babam sanki birbirleri için yaratılmışlar	( )
	14	13	Babam ev işlerinde anneme yardım eder	( )
	15	18	Babam kibar bir insandır	( )
İletişim	16	22	Annemin konuşmaları çok tatlıdır	( )
	17	24	Ailemizde güzel sözlerle konuşmak önemlidir	( )
	18	20	Annem her fırsatta bizi sevdiğini söyler	( )
	19	21	Ailemizde gerektiğinde birbirimizden özür dileriz	( )
Sadakat	20	25	Dünyada ailemden vazgeçemem	( )
	21	19	Bu ailede dünyaya geldiğim için şanslıyım	( )
	22	15	Hata yaptığımda ailemin beni affeder	( )